

Brussel, 27.11.2013
COM(2013) 821 final

2013/0407 (COD)

Voorstel voor een

RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

**inzake de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van
het recht om in strafprocedures bij het proces aanwezig te zijn**

{SWD(2013) 478 final}
{SWD(2013) 479 final}
{SWD(2013) 500 final}

TOELICHTING

1. ACHTERGROND VAN HET VOORSTEL

1.1. INLEIDING

1. Dit voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad heeft tot doel bepaalde aspecten van het recht van verdachten of beklaagden in strafprocedures in de hele Europese Unie om voor onschuldig te worden gehouden totdat hun schuld definitief in rechte is komen vast te staan, en van het recht om op het proces aanwezig te zijn, te versterken.
2. In het licht van artikel 82, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie ("VWEU") moet de wederzijdse erkenning de hoeksteen zijn van de justitiële samenwerking, hetgeen wil zeggen dat in de lidstaten gegeven rechterlijke beslissingen als gelijkwaardig moeten beschouwd, ongeacht waar zij zijn gegeven, en dus overal in de EU uitvoerbaar moeten zijn. Justitiële samenwerking moet op wederzijds vertrouwen in de verschillende rechtsstelsels zijn gebaseerd en de perceptie dat de rechten van verdachten of beklaagden niet in elk geval worden gerespecteerd, heeft een onevenredig negatief effect op het wederzijds vertrouwen, en dus ook op de justitiële samenwerking.
3. In dit verband legde het programma van Stockholm¹ sterk de nadruk op het versterken van de rechten van het individu in strafprocedures. In punt 2.4 verzocht de Europese Raad de Commissie om voorstellen in te dienen voor een stapsgewijze verbetering van de rechten van verdachten of beklaagden door middel van gemeenschappelijke minimumnormen betreffende de rechten inzake een eerlijk proces.
4. Er zijn al drie maatregelen vastgesteld, te weten Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures², Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures³ en Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbenemingen⁴. De maatregelen inzake de bescherming van kwetsbare verdachten of beschuldigen in strafprocedures worden gepresenteerd als een pakket dat samen met dit initiatief bestaat uit een richtlijn betreffende voorlopige rechtsbijstand voor verdachten en beklaagden wie de vrijheid is ontnomen en rechtsbijstand in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel.
5. Bovendien heeft de Commissie op 14 juni 2011 een groenboek gepubliceerd over de toepassing van de EU-strafwetgeving op het gebied van detentie, dat een aanzet moet geven voor reflectie over manieren waarop het wederzijds vertrouwen en de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op het gebied van detentie

¹ PB C 115 van 4.5.2010, blz. 1.

² PB L 280 van 26.10.2010, blz. 1.

³ PB L 142 van 1.6.2012, blz. 1.

⁴ PB L 294 van 6.11.2013, blz. 1.

kunnen worden versterkt, overeenkomstig met en binnen de grenzen van de bevoegdheid van de EU.

6. De gehele exercitie van de agenda voor procedurele rechten van de Commissie heeft als doel de eerbiediging van het recht op een eerlijk proces in de Europese Unie te waarborgen. Het beginsel van het vermoeden van onschuld draagt er, tezamen met de daaraan verwante rechten, aan bij dat het recht op een eerlijk proces wordt gewaarborgd. Diverse rechten van verdachten of beklaagden in strafprocedures die de voorbije vijf jaar in EU-richtlijnen zijn vastgesteld, zoals het recht op vertolking en vertaling, het recht op informatie en het recht op toegang tot een advocaat, zijn geen doelstellingen op zich. Zij streven een ruimer doel na; het zijn eerder instrumenten om het recht op een eerlijk proces gestalte te geven. Het vermoeden van onschuld en de daaraan verwante rechten dragen daaraan bij. Mocht het vermoeden van onschuld in de lidstaten aanhoudend worden geschonden, dan zouden de doelstellingen van de agenda voor procedurele rechten niet ten volle kunnen worden bereikt.
7. Om die reden heeft de Europese Raad de Commissie in het programma van Stockholm uitdrukkelijk verzocht werk te maken van het beginsel van het vermoeden van onschuld.
8. In haar effectbeoordeling heeft de Commissie deze kwestie grondig onderzocht en is zij tot de conclusie gekomen dat een maatregel inzake bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld nodig is om dit grondrecht te versterken. De overkoepelende doelstellingen van de maatregelen die reeds zijn vastgesteld op het gebied van procedurele rechten in strafprocedures, waarvan de richtlijn betreffende het recht op toegang tot een advocaat het belangrijkste instrument is, vereisen nog steeds dat een minimumniveau van bescherming van het beginsel van vermoeden van onschuld wordt gewaarborgd in alle lidstaten van de EU.
9. Het voorstel is gebaseerd op artikel 82, lid 2, VWEU. Dit artikel bepaalt het volgende: "Voor zover nodig ter bevordering van de wederzijdse erkenning van vonnissen en rechterlijke beslissingen en van de politieke en justitiële samenwerking in strafzaken met een grensoverschrijdende dimensie, kunnen het Europees Parlement en de Raad volgens de gewone wetgevingsprocedure bij richtlijnen minimumvoorschriften vaststellen. In die minimumvoorschriften wordt rekening gehouden met de verschillen tussen de rechtstradities en rechtsstelsels van de lidstaten.

Deze minimumvoorschriften hebben betrekking op:

(a) de wederzijdse toelaatbaarheid van bewijs tussen de lidstaten;

(b) de rechten van personen in de strafvordering;

(c) de rechten van slachtoffers van misdrijven;

(d)[...]."

10. Het onderhavige voorstel zal ook bijdragen aan de versterking van de juridische waarborgen ter bescherming van personen die betrokken zijn bij procedures die het Europees openbaar ministerie voert. In het recentelijk gepresenteerde voorstel voor een verordening van de Raad⁵ wordt verduidelijkt dat een verdachte over alle rechten beschikt die de EU-wetgeving hem toekent en over andere rechten die hem krachtens

⁵ Voorstel voor een verordening van de Raad tot instelling van het Europees Openbaar Ministerie, COM(2013) 534 final, van 17.7.2013.

het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna "het Handvest" genoemd) direct toekomen, en dat die rechten moeten worden toegepast in overeenstemming met het toepasselijke nationale recht. In dat voorstel wordt uitdrukkelijk verwezen naar het recht op het vermoeden van onschuld. Doordat dit voorstel strengere normen inzake het vermoeden van onschuld bevat, worden ook de procedurele waarborgen versterkt die gelden voor het Europees openbaar ministerie.

11. In artikel 6, lid 3, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) is bepaald dat de grondrechten, zoals zij worden gewaarborgd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna "EVRM" genoemd) en zoals zij voortvloeien uit de constitutionele tradities die de lidstaten gemeen hebben, als algemene beginselen deel uitmaken van het recht van de Unie. Artikel 6, lid 1, VEU bepaalt dat de Europese Unie de rechten, vrijheden en beginselen erkent die zijn vastgesteld in het Handvest, dat dezelfde juridische waarde heeft als het VWEU en het VEU. Het Handvest is gericht tot de EU-instellingen en de lidstaten wanneer zij EU-wetgeving ten uitvoer leggen, zoals op het gebied van justitiële samenwerking in strafzaken binnen de Europese Unie.
12. In artikel 47 van het Handvest is het recht op een eerlijk proces vastgelegd. Artikel 48 waarborgt het recht voor onschuldig te worden gehouden en heeft dezelfde inhoud en reikwijdte als het recht dat door artikel 6, lid 2, EVRM wordt gewaarborgd⁶. Artikel 6, lid 2, EVRM bepaalt dat eenieder tegen wie een vervolging is ingesteld, voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan. Artikel 11, lid 1, van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens waarborgt dit beginsel in dezelfde bewoordingen. Artikel 14, lid 2, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR)⁷ bevat een sterk gelijkende bepaling.
13. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna "EHRM" genoemd) heeft de reikwijdte van artikel 6 EVRM verduidelijkt. Het Hof heeft herhaaldelijk geoordeeld dat deze bepaling ook van toepassing is op het stadium van de strafrechtelijke procedure vóór het proces⁸ en dat verdachten of beklaagden de rechten van artikel 6 EVRM kunnen invoeren in de aanvangsfase van het politieverhoor⁹. Het Hof heeft tevens geoordeeld dat deze waarborgen ook van toepassing moeten zijn op getuigen, telkens wanneer zij in feite worden verdacht van een strafbaar feit, aangezien de formele kwalificatie van de betrokkene niet van belang is¹⁰.
14. Het beginsel van vermoeden van onschuld is in de loop der jaren ontwikkeld. Het EHRM heeft geoordeeld dat artikel 6, lid 2, EVRM drie belangrijke elementen omvat¹¹: het recht om niet publiekelijk door overheidsinstanties als veroordeeld te worden voorgesteld vóór de definitieve beslissing¹², het feit dat de bewijslast rust op de vervolgende instantie en dat elke redelijke twijfel over de schuld in het voordeel van de beklaagde moet spelen, en het recht van de beschuldigde om over de beschuldiging te worden geïnformeerd. Het EHRM erkent ook het bestaan van een

⁶ PB C 303 van 14.12.2007, blz. 30. Toelichtingen bij het Handvest van de grondrechten.

⁷ 999 U.N.T.S. 171. Het IVBPR is een internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten dat op 16 december 1966 bij resolutie van de Algemene Vergadering ter ondertekening werd aangeboden en dat geratificeerd is door, en derhalve volgens internationaal recht bindend is voor, alle lidstaten van de EU.

⁸ *Salduz/Turkije* (arrest van 27 november 2008, verzoekschrift nr. 36391/02, punt 50).

⁹ *Idem*, punt 52.

¹⁰ *Brusco/Frankrijk* (arrest van 14 oktober 2010, verzoekschrift nr. 1466/07, punt 47).

¹¹ *Barberà, Messegué en Jabardo/Spanje* (arrest van 6.12.1988, verzoekschriften nrs. 10588/83, 10589/83 en 10590/83). Zie ook *Allenet de Ribemont/Frankrijk* (arrest van 10.2.1995, verzoekschrift nr. 15175/89).

¹² *Minelli/Zwitserland* (arrest van 25.3.1983, verzoekschrift nr. 8660/79).

duidelijk verband tussen het vermoeden van onschuld en andere rechten inzake een eerlijk proces, met dien verstande dat wanneer die rechten worden geschonden, het vermoeden van onschuld onvermijdelijk ook onder druk komt te staan: het recht om niet tegen zichzelf te getuigen, het recht om niet mee te werken en het zwijgrecht¹³, en het recht op vrijheid (en om niet in voorlopige hechtenis te worden genomen)¹⁴.

15. Het recht om bij het proces aanwezig te zijn, is een belangrijk recht van verdediging. Het recht van de beklaagde om in persoon te verschijnen tijdens het proces maakt deel uit van het recht op een eerlijk proces, dat is vastgelegd in artikel 6 van het EVRM, zoals uitgelegd door het EHRM¹⁵. De versterking van dat recht zal derhalve bijdragen aan de versterking van het recht op een eerlijk proces.
16. Het recht om over de beschuldiging te worden geïnformeerd, valt onder Richtlijn 2012/13/EU betreffende het recht op informatie in strafprocedures en daarom niet onder deze richtlijn. Voorlopige hechtenis maakt het voorwerp uit van afzonderlijke initiatieven¹⁶ en valt daarom niet binnen de werkingssfeer van deze richtlijn. Alle andere bovengenoemde aspecten van het beginsel van het vermoeden van onschuld of daarmee verband houdende aspecten worden in dit voorstel behandeld.
17. Deze richtlijn voorziet in minimumvoorschriften op EU-niveau betreffende bepaalde aspecten van het recht van verdachten of beklaagden om voor onschuldig te worden gehouden, overeenkomstig het programma van Stockholm en de jurisprudentie van het EHRM. De richtlijn bevordert derhalve de toepassing van het Handvest, en met name de artikelen 6, 47 en 48, door voort te bouwen op artikel 6 EVRM, zoals uitgelegd door het EHRM.

1.2. RESULTATEN VAN DE RAADPLEGINGEN VAN DE BELANGHEBBENDE PARTIJEN EN EFFECTBEOORDELING

18. De belanghebbende partijen werden bij verschillende gelegenheden geraadpleegd.
19. In 2006 publiceerde de Commissie een groenboek over het vermoeden van onschuld¹⁷. Toen hebben 11 lidstaten op de raadpleging gereageerd en hebben onafhankelijke deskundigen en professionals van de gelegenheid gebruik gemaakt om erop te wijzen dat het beginsel van het vermoeden van onschuld wordt uitgehouden en te onderstrepen dat, met name bij onderzoeken tegen buitenlanders of niet-ingezetenen, het beginsel van "vermoeden van schuld" in de nationale systemen in toenemende mate lijkt te worden geduld.
20. Voorts heeft de Commissie contact gehad met belangrijke belanghebbenden en waren ook de raadplegingen over de andere initiatieven die aan dit pakket zijn verbonden nuttig voor haar.

¹³ *Funke/Frankrijk* (arrest van 25.2.1993, verzoekschrift nr. 10828/84), *Murray/VK* (arrest van 8.2.1996, verzoekschrift nr. 18731), *Saunders/VK* (arrest van 17.12.1996, verzoekschrift nr. 19187/91).

¹⁴ Behalve wanneer het algemeen belang een afwijking van het beginsel van het recht op vrijheid rechtvaardigt; zie *Kudla/Polen* (arrest van 26.10.2010, verzoekschrift nr. 30210/96).

¹⁵ *Colozza/Italië* (arrest van 12 februari 1985, verzoekschrift nr. 9024/80).

¹⁶ COM(2011) 327 definitief van 14.6.2011. De thema's van het groenboek waren de voorlopige hechtenis en de wederzijdse erkenning van al dan niet tot vrijheidsbeneming strekkende beslissingen. De Commissie heeft 81 reacties ontvangen van de lidstaten, het maatschappelijk middenveld en ngo's. Op de website van de Commissie werd een samenvatting van deze reacties gepubliceerd http://ec.europa.eu/justice/newsroom/criminal/opinion/110614_en.htm. Zie ook Kaderbesluit 2009/829/JBZ van 23 oktober 2009 inzake de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op beslissingen inzake toezichtmaatregelen als alternatief voor voorlopige hechtenis (PB L 294 van 11.11.2009, blz. 20).

¹⁷ COM(2006) 174 definitief van 26.4.2006.

21. Op de bijeenkomst van de deskundigengroep inzake EU-strafrechtbeleid van 23 januari 2013 verzamelde de Commissie standpunten van academici, professionals, rechters, advocaten en openbare aanklagers over deze kwestie.
22. Daarnaast werd op 19 februari 2013 een vergadering met de vertegenwoordigers van de ministeries van Justitie van de lidstaten en Kroatië gehouden die specifiek was gewijd aan het vermoeden van onschuld.
23. Voorts werd in het kader van de studie die is uitgevoerd ter voorbereiding van de effectbeoordeling bij dit het voorstel, op 27 februari 2013 een online-enquête gestart, die nadien is gepubliceerd op de website van DG Justitie en het EJN. Alle belangrijke belanghebbenden werden via e-mail op de hoogte gesteld van deze enquête en er kwamen meer dan 100 reacties. De enquête had niet alleen betrekking op de juridische situatie wat betreft de bescherming van het recht om voor onschuldig te worden gehouden in de lidstaten, maar vooral op de werking ervan in de praktijk. De bevindingen van deze enquête zijn opgenomen in bijlage III bij de effectbeoordeling bij dit voorstel. De effectbeoordeling is beschikbaar op [<http://ec.europa.eu/governance>]. Er is uit gebleken dat het niveau van de waarborgen in de wetgeving van de lidstaten in grote lijnen aanvaardbaar is en er geen systematische problemen op dit gebied lijken te zijn. Er zijn echter nog punten waarop de rechtswaarborgen moeten worden verbeterd. Bovendien wordt het vermoeden van onschuld in de EU nog te vaak geschonden.

2. JURIDISCHE ELEMENTEN VAN HET VOORSTEL

2.1. SPECIFIEKE BEPALINGEN

Artikel 1 — Onderwerp

24. De richtlijn heeft als doel minimumregels vast te stellen betreffende een aantal aspecten van het recht van verdachten of beklaagden om voor onschuldig te worden gehouden totdat hun schuld definitief in rechte is komen vast te staan. Deze richtlijn heeft betrekking op de volgende rechten: het recht om vóór de definitieve beslissing niet door overheidsinstanties als schuldig te worden voorgesteld, het feit dat de bewijslast rust op de vervolgende instantie en dat elke redelijke twijfel over de schuld in het voordeel van de beschuldigde moet spelen, het recht om niet tegen zichzelf te getuigen, het recht om niet mee te werken en het recht om te zwijgen. Ook het recht om bij het proces aanwezig te zijn, wordt in deze richtlijn vastgesteld.

Artikel 2 — Toepassingsgebied

25. De richtlijn is van toepassing op verdachten of beklaagden in strafprocedures vanaf het eerste begin van de strafprocedure, zelfs vóór het moment waarop de verdachten door de bevoegde autoriteiten in kennis worden gesteld van het feit dat ze van een strafbaar feit worden verdacht of beschuldigd. Zij is van toepassing tot het afsluiten van de procedure, dat wil zeggen tot de definitieve beslissing is gegeven.
26. Het recht om voor onschuldig te worden gehouden, kent ten aanzien van natuurlijke personen en rechtspersonen verschillende behoeften en gradaties van bescherming, zoals is erkend in de rechtspraak van het Hof van Justitie over het recht om niet tegen

zichzelf te getuigen¹⁸. Deze richtlijn houdt rekening met deze verschillen en is derhalve alleen van toepassing op natuurlijke personen.

27. De bescherming van het recht van rechtspersonen om voor onschuldig te worden gehouden, is niettemin gegarandeerd door de bestaande waarborgen van de nationale en Uniewetgeving, zoals uitgelegd door de nationale rechters en het Hof van Justitie, en door het EVRM, zoals uitgelegd door het EHRM.
28. De stapsgewijze aanpak door de Unie, met name op het gebied van de rechten van personen in strafprocedures, wordt derhalve gehandhaafd en gerespecteerd. Op dit gebied zullen toekomstige initiatieven worden overwogen naar gelang van de ontwikkeling van de nationale wetgeving en van de rechtspraak.

Artikel 3 – Vermoeden van onschuld

29. Deze bepaling legt het recht vast om voor onschuldig te worden gehouden.

Artikel 4 — Publieke verwijzingen naar schuld vóór veroordeling

30. Het EHRM heeft geoordeeld dat een van de basiselementen van het beginsel van het vermoeden van onschuld erin bestaat dat een rechtbank of overheidsfunctionaris verdachten of beklaagden niet publiekelijk mag voorstellen als schuldig aan een bepaald strafbaar feit, wanneer zij nog niet hebben terechtgestaan en hun schuld nog niet definitief in rechte is komen vast te staan¹⁹. Bovendien moet dit beginsel volgens de jurisprudentie van het EHRM gelden voor alle overheidsinstanties²⁰. Beide situaties zouden ertoe kunnen leiden dat het grote publiek de persoon schuldig acht en vooruitloopt op de beoordeling van de feiten door de rechter.
31. Dit beginsel mag geen afbreuk doen aan de mogelijkheid van publicatie, overeenkomstig het nationale recht, van beslissingen tot het opleggen van sancties naar aanleiding van administratieve procedures.

Artikel 5 — Bewijslast en vereiste bewijsstandaard

32. Het vermoeden van onschuld veronderstelt dat de bewijslast rust op de vervolgende instantie en dat elke twijfel over de schuld in het voordeel van de verdachten of beklaagden speelt (*in dubio pro reo*). Dit impliceert dat een rechterlijke beslissing op het aangevoerde bewijs moet zijn gebaseerd en niet op loutere beweringen en vermoedens. Dit doet geen afbreuk aan de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht bij de beoordeling van de schuld van de verdachte of beklaagde. Voorts heeft het EHRM erkend dat in specifieke en beperkte gevallen de bewijslast kan worden verschoven naar de verdediging. Dit artikel weerspiegelt het beginsel van het EHRM²¹, dat beschouwd wordt als een juist evenwicht tussen het algemeen belang (de behoeften van vervolging) en het recht van de verdediging. Deze richtlijn doet geen afbreuk aan de mogelijkheden voor de verdediging om bewijs aan te voeren overeenkomstig de toepasselijke nationale regels.

Artikelen 6 en 7 — Recht om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken, zwijgrecht

¹⁸ Zie onder meer zaak C-301/04 P, Commissie/SGL Carbon, [2006] Jurispr. I-5915, en zaak T-112/98, Mannesmannröhren-Werke/Commissie, [2001] Jurispr. II-732.

¹⁹ Zie *Minelli/Zwitserland*.

²⁰ Zie *Allenet de Ribemont/Frankrijk*.

²¹ Zie onder meer de EHRM-zaken *Salabiaku/Frankrijk* (arrest van 7.10.1988, verzoekschrift nr. 10519/83), *Barberà, Messegué en Jabardo/Spanje*, *Telfner/Oostenrijk* (arrest van 20.3.2001, verzoekschrift nr. 33501/96).

33. In deze twee artikelen wordt het recht vastgelegd om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken, alsook het zwijgrecht. Het recht om niet te worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen en geen schuld te bekennen, en om niet mee te werken en te zwijgen, zijn algemeen erkende internationale normen die de kern vormen van het begrip "eerlijk proces" krachtens artikel 6 van het EVRM²². Een van de argumenten voor de invoering ervan, is de bescherming van de beklaagde tegen ongeoorloofde dwang door de autoriteiten, doordat op die manier wordt bijgedragen aan het vermijden van gerechtelijke dwalingen en aan de verwezenlijking van de doelstellingen van artikel 6 van het EVRM. De "mate van dwang" waaraan verdachten of beklaagden worden onderworpen om hen te dwingen informatie te verstrekken over de tenlasteleggingen tegen hen, mag nooit de essentie aantasten van hun recht om niet tegen zichzelf te getuigen en hun recht om te zwijgen, zelfs niet om redenen van veiligheid en openbare orde²³. In elk geval moet artikel 3 EVRM over het verbod op foltering, zoals uitgelegd door het EHRM, in acht worden genomen.
34. Het recht om niet tegen zichzelf te getuigen, is in de eerste plaats gericht op de inachtneming van de wens van verdachten of beklaagden om te zwijgen en veronderstelt met name dat de vervolgende instantie in een strafzaak de zaak tegen de verdachten of beklaagden bewijst zonder gebruik te maken van bewijs dat tegen de wil van de verdachten of beklaagden in is verkregen via dwang of druk. Bovendien is het toepassingsgebied van het recht niet beperkt tot zaken waarin dwang is gebruikt om de beklaagde te beïnvloeden of waarin de wil van de beklaagde op de een of andere manier direct is miskend²⁴. In deze zin houdt het recht in kwestie volgens het EHRM nauw verband met het vermoeden van onschuld van artikel 6, lid 2, EVRM.
35. Verdachten of beklaagden moeten onverwijld in kennis worden gesteld van hun recht om te zwijgen, overeenkomstig Richtlijn 2012/13/EU. In die kennisgeving moet ook worden verwezen naar de inhoud van het recht om te zwijgen en de gevolgen van het afzien dan wel het invoeren van dat recht.
36. Aan het feit dat verdachten of beklaagden gebruikmaken van deze rechten, mogen geen gevolgtrekkingen worden verbonden. Als verdachten of beklaagden zouden moeten vrezen dat hun niet-medewerking of hun stilzwijgen later in de strafprocedure tegen hen kan worden gebruikt, zouden deze rechten louter illusoir zijn. Dit is de enige manier om ervoor te zorgen dat verdachten of beklaagden dit recht daadwerkelijk kunnen uitoefenen zonder te hoeven vrezen dat dat in een later stadium tegen hen kan worden gebruikt. Daarom voorziet de richtlijn ook in een specifiek en onmiddellijk rechtsmiddel tegen het ongeoorloofd gebruik van bewijs dat is verkregen door schending van deze rechten, behalve in de uitzonderlijke gevallen waarin het gebruik van dat bewijs geen afbreuk doet aan het eerlijke verloop van de procedure in het algemeen²⁵.
37. Het feit dat aan de uitoefening van deze rechten geen gevolgtrekkingen mogen worden verbonden en dat de uitoefening van deze rechten niet tegen verdachten of beklaagden mag worden gebruikt in een later stadium van de strafprocedure, mag de

²² Zie onder meer de EHRM-zaken *Funke/Frankrijk*, *Murray/VK*, *Saunders vs. VK*, *Heaney en McGuinness/Ierland* (arrest van 21.12.2000, verzoekschrift nr. 34720/97), *Jalloh/Duitsland* (arrest van 11.7.2006, verzoekschrift nr. 54810/00).

²³ Zie *Heaney en McGuinness/Ierland*, punten 55 en 58.

²⁴ Zie *Allan/VK* (arrest van 5.11.1992, verzoekschrift nr. 48539/99, punt 50).

²⁵ Zie *Allan/VK*, punt 42.

lidstaten er niet van weerhouden rekening te houden met de bereidheid tot samenwerking bij het vaststellen van de concrete op te leggen straf.

Artikelen 8 en 9 — Recht om aanwezig te zijn bij het proces

38. Indien een persoon niet aanwezig is bij zijn proces, komt zijn recht van verdediging in het gedrang. De beklaagde kan in dat geval de rechter zijn versie van de feiten niet geven en kan evenmin het overeenkomstige bewijs aanvoeren. Hij zou derhalve schuldig kunnen worden bevonden zonder de kans te hebben gekregen de gronden voor de veroordeling te weerleggen.
39. Het recht om aanwezig te zijn bij het proces of om van dat recht af te zien na daarvan in kennis te zijn gesteld, is onontbeerlijk voor het uitoefenen van de rechten van de verdediging.
40. Artikel 8 bepaalt dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat het recht om aanwezig te zijn, van toepassing is op elke zitting die erop gericht is de vraag naar de schuld van de beschuldigde te onderzoeken (of dit nu leidt tot een veroordeling of tot vrijspraak). De aanwezigheid van de verdachten of beklaagden bij die fase in de strafprocedure is van bijzonder belang, gezien de mogelijke gevolgen.
41. Artikel 8 bevestigt het in het EHRM vastgestelde recht van een beklaagde om bij zijn proces aanwezig te zijn en legt ook beperkte uitzonderingen op dit recht vast, overeenkomstig het Handvest, het EVRM en het EU-recht²⁶. Mits aan de voorwaarden van artikel 8 wordt voldaan, belet niets de lidstaten om gebruik te maken van "vereenvoudigde procedures" voor de meest voorkomende lichte strafbare feiten. Als rechtsmiddel voor gevallen van schending van het recht om op het proces aanwezig te zijn, voorziet artikel 9 in de verplichting om een nieuw proces te houden²⁷.

Artikel 10 — Rechtsmiddelen

42. Het is vaste rechtspraak van het EHRM dat de meest gepaste vorm van genoegdoening voor een inbreuk op het in artikel 6, lid 2, EVRM vastgestelde recht op een eerlijk proces erin bestaat dat een verdachte of beklaagde, voor zover mogelijk, in de positie wordt geplaatst waarin hij zich zou hebben bevonden als zijn rechten niet waren geschonden²⁸.

Artikel 11 — Gegevensverzameling

43. Met het oog op het toezicht op en de evaluatie van de effectiviteit en de doeltreffendheid van de richtlijn, moeten de lidstaten gegevens verzamelen over de uitoefening van de in deze richtlijn opgenomen rechten. Relevante gegevens zijn onder meer de gegevens die de justitiële en rechtshandavingsinstanties hebben geregistreerd met betrekking tot het rechtsmiddel dat is toegepast wanneer er sprake was van een schending van het vermoeden van onschuld en het recht om bij het proces aanwezig te zijn.

Artikel 12 — Non-regressieclausule

44. Dit artikel moet ervoor zorgen dat de vaststelling van gemeenschappelijke minimumvoorschriften overeenkomstig deze richtlijn niet leidt tot minder strenge

²⁶ Zie Kaderbesluit 2009/299/JBZ van de Raad van 26 februari 2009 (PB L 81 van 27.3.2009, blz. 24).

²⁷ *Colozza/Italië*.

²⁸ Zie *Teteriny/Rusland* (arrest van 30.6.2005, verzoekschrift nr. 11931/03, punt 56), *Jeličić/Bosnië en Herzegovina* (arrest van 31.10.2006, verzoekschrift nr. 41183/02, punt 53), en *Mehmet en Suna Yiğit/Turkije* (arrest van 17.7.2007, verzoekschrift nr. 52658/99, punt 47), *Salduz/Turkije*, punt 72.

voorschriften in bepaalde lidstaten en dat de voorschriften die in het Handvest en in het EVRM zijn vastgesteld, gehandhaafd blijven. Aangezien deze richtlijn voorziet in minimumvoorschriften in de zin van artikel 82 WVEU, blijft het de lidstaten geheel vrijstaan om voorschriften vast te stellen die strenger zijn dan die in deze richtlijn.

Artikel 13 — Omzetting

45. Dit artikel bepaalt dat de lidstaten de richtlijn uiterlijk op xx/xx/201x ten uitvoer moeten leggen en uiterlijk op diezelfde datum aan de Commissie de tekst moeten toezenden van de bepalingen waarmee de richtlijn in hun nationale recht wordt omgezet. Gelet op de eenvoud van de ten uitvoer te leggen omzettingsmaatregelen heeft de Commissie geen toelichtende stukken nodig om toezicht op de omzetting van de richtlijnen te kunnen uitoefenen. De afzonderlijke omzettingsmaatregelen waarvan kennis zal worden gegeven, zouden in principe geen nadere toelichting behoeven.

Artikel 14 – Inwerkingtreding

46. Dit artikel bepaalt dat de richtlijn in werking treedt op de twintigste dag volgende op die van haar bekendmaking in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

2.2. SUBSIDIARITEITSBEGINSEL

47. De wetgeving van de lidstaten loopt sterk uiteen wat betreft het recht om voor onschuldig te worden gehouden en alle aspecten ervan. Uit de jurisprudentie van het EHRM blijkt dat geregeld schendingen van het vermoeden van onschuld en de bijbehorende rechten inzake een eerlijk proces hebben plaatsgevonden. Dit leidt tot een gebrek aan wederzijds vertrouwen tussen de gerechtelijke instanties van verschillende EU-lidstaten. Bijgevolg staan de gerechtelijke instanties terughoudend tegenover onderlinge samenwerking. Uit de effectbeoordeling bij dit voorstel blijkt dat het EHRM alleen niet de volledige bescherming van het vermoeden van onschuld waarborgt: over bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld heeft het EHRM zich niet recentelijk of uitgebreid uitgesproken en de beroepsprocedure bij het EHRM is slechts achteraf mogelijk, na uitputting van alle interne rechtsmiddelen. Deze richtlijn zal de waarborgen die het EHRM biedt, aanvullen en ervoor zorgen dat het vermoeden van onschuld wordt beschermd vanaf het begin van de strafprocedure, met inbegrip van de mogelijkheid om de EU-beroepsmechanismen te gebruiken.
48. Het doel van dit voorstel kan niet voldoende door de lidstaten alleen worden verwezenlijkt, aangezien dat erin bestaat het wederzijdse vertrouwen te bevorderen; de Europese Unie moet maatregelen nemen waarmee samenhangende gemeenschappelijke minimumnormen worden vastgesteld die in de hele Europese Unie van toepassing zijn. Een en ander werd bevestigd door het programma van Stockholm, waarin de Europese Raad de Commissie verzocht om werk te maken van het vermoeden van onschuld. Het voorstel zal de procedureregels van de lidstaten betreffende bepaalde aspecten van het recht om voor onschuldig te worden gehouden en betreffende het recht om bij het proces in strafzaken aanwezig te zijn, nader tot elkaar brengen teneinde het wederzijdse vertrouwen te bevorderen. Het voorstel is derhalve in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel.

2.3. EVENREDIGHEIDSBEGINSEL

49. Het voorstel is in overeenstemming met het evenredigheidsbeginsel: het is beperkt tot het minimum dat vereist is om de genoemde doelstelling op Europees niveau te verwezenlijken, en gaat niet verder dan wat daartoe nodig is. Het voorstel heeft alleen betrekking op bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld, die directer gerelateerd zijn aan de werking van de instrumenten voor wederzijdse erkenning en aan de politieke en justitiële samenwerking in strafzaken. Voorts is het voorstel beperkt tot natuurlijke personen. Dit is in overeenstemming met de stapsgewijze aanpak van het optreden van de EU op het gebied van de procedurele rechten in strafzaken en de noodzaak van evenredige maatregelen.

3. GEVOLGEN VOOR DE BEGROTING

50. Dit voorstel heeft geen gevolgen voor de begroting van de EU.

Voorstel voor een

RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

inzake de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij het proces aanwezig te zijn

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 82, lid 2, onder b),

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité²⁹,

Gezien het advies van het Comité van de Regio's³⁰,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Deze richtlijn heeft als doel het recht op een eerlijk proces in strafzaken te verbeteren door minimumvoorschriften vast te stellen over bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en het recht om bij het proces aanwezig te zijn.
- (2) Door minimumvoorschriften vast te stellen inzake de bescherming van de procedurele rechten van verdachten of beklaagden zou deze richtlijn het vertrouwen van de lidstaten in de strafrechtsstelsels van andere lidstaten moeten versterken en kan zij (op die manier) de wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen helpen vergemakkelijken. Dergelijke gemeenschappelijke minimumvoorschriften moeten ook belemmeringen voor het vrije verkeer van burgers wegnemen op het gehele grondgebied van de lidstaten.
- (3) In het programma van Stockholm³¹ werd sterk de nadruk gelegd op het versterken van de rechten van het individu in strafprocedures. In punt 2.4 verzocht de Europese Raad de Commissie om voorstellen in te dienen voor een stapsgewijze verbetering van de rechten van verdachten of beklaagden. De EU-agenda inzake procedurele rechten is bedoeld als een totaalpakket: pas wanneer alle onderdelen ten uitvoer zijn gelegd, zal het effect ervan optimaal zijn.
- (4) In het programma van Stockholm verzocht de Europese Raad de Commissie te onderzoeken welke minimale procedurele rechten verdachten of beklaagden verder kunnen worden toegekend, en te beoordelen of er op andere punten, bijvoorbeeld met betrekking tot het vermoeden van onschuld, optreden geboden is om op dit gebied tot een betere samenwerking te komen.

²⁹ PB C , , blz. .

³⁰ PB C , , blz. .

³¹ PB C 115 van 4.5.2010, blz. 1.

- (5) Drie maatregelen werden reeds genomen: Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en van de Raad³², Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad³³ en Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad³⁴.
- (6) Deze richtlijn dient uitsluitend van toepassing te zijn op strafprocedures. Administratieve procedures die leiden tot sancties, zoals procedures inzake mededinging, handel, fiscaliteit en financiële diensten, en andere onderzoeken van administratieve instanties met betrekking tot deze procedures, en civiele procedures, vallen niet onder deze richtlijn.
- (7) Deze richtlijn moet leiden tot een gemakkelijkere praktische toepassing van het recht om voor onschuldig te worden gehouden, alsook van alle verschillende aspecten ervan, en van het recht om bij het proces aanwezig te zijn, teneinde het recht op een eerlijk proces te waarborgen.
- (8) Deze richtlijn moet van toepassing zijn op natuurlijke personen die worden verdacht of beschuldigd van een strafbaar feit. Deze richtlijn geldt in elk stadium van de procedure, van vóór het ogenblik waarop de bevoegde instanties van een lidstaat de betrokkenen er door middel van een officiële kennisgeving of anderszins van in kennis stellen dat zij worden verdacht of beschuldigd van een strafbaar feit, tot de beëindiging van de procedure.
- (9) Deze richtlijn erkent dat bij bepaalde aspecten van het recht om voor onschuldig te worden gehouden, een onderscheid moet worden gemaakt tussen natuurlijke en rechtspersonen wat betreft hun behoeften en hun vereiste niveau van bescherming. Die bescherming ten aanzien van natuurlijke personen wordt bevestigd in overvloedige jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft echter erkend dat de rechten die voortvloeien uit het vermoeden van onschuld, niet in dezelfde mate toekomen aan rechtspersonen als aan natuurlijke personen.
- (10) In de huidige stand van de ontwikkeling van de nationale wetgeving en van de jurisprudentie op nationaal niveau en op het niveau van het Hof van Justitie is het voorbarig om op EU-niveau wetgevend op te treden op het gebied van het recht van rechtspersonen om voor onschuldig te worden gehouden.
- (11) De bescherming van het recht van rechtspersonen om voor onschuldig te worden gehouden, dient te worden gegarandeerd door de bestaande wettelijke waarborgen en jurisprudentie, waarvan de evolutie in de toekomst moet bepalen of het nodig is om EU-maatregelen te overwegen.
- (12) Voor de toepassing van deze richtlijn wordt onder "rechtshandavingsinstanties en gerechtelijke instanties" verstaan: de overheidsinstanties die overeenkomstig het nationale recht bevoegdheden uitoefenen op het gebied van strafrechtelijke procedures.
- (13) Het vermoeden van onschuld is geschonden wanneer verdachten of beklaagden, zonder dat zij voordien overeenkomstig het recht schuldig zijn bevonden, in een

³² Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures (PB L 280 van 26.10.2010, blz. 1).

³³ Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures (PB L 142 van 1.6.2012, blz. 1).

³⁴ Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming (PB L 294 van 6.11.2013, blz. 1).

rechterlijke beslissing of een publieke verklaring van gerechtelijke of andere overheidsinstanties worden voorgesteld alsof zij veroordeeld zijn.

- (14) De bewijslast rust op de vervolgende instantie, en elke twijfel moet in het voordeel van de beklaagde spelen. Het vermoeden van onschuld is derhalve geschonden wanneer de bewijslast wordt verschoven van de vervolgende instantie naar de verdediging; dit doet echter geen afbreuk aan eventuele bevoegdheden van rechters om ambtshalve feitenonderzoek te doen, noch aan de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht bij de beoordeling van de schuld van de verdachte of beklaagde.
- (15) In sommige gevallen mag echter het verschuiven van de bewijslast naar de verdediging niet onverenigbaar zijn met het vermoeden van onschuld, mits bepaalde waarborgen bestaan: voor vermoedens in rechte of in feite zouden redelijke beperkingen moeten gelden, die rekening houden met het belang dat op het spel staat, en die vermoedens moeten weerlegbaar zijn, bijvoorbeeld met nieuw bewijs inzake verzachtende omstandigheden of in geval van overmacht.
- (16) Het recht om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken is een belangrijk aspect van het vermoeden van onschuld. Wanneer verdachten of beklaagden gevraagd wordt een verklaring af te leggen of vragen te beantwoorden, mogen zij niet worden gedwongen bewijs of documenten over te leggen of inlichtingen te verstrekken die ertoe kunnen leiden dat zij tegen zichzelf getuigen.
- (17) Elke dwang die op verdachten of beklaagden wordt uitgeoefend om hen informatie te doen verstrekken, moet beperkt blijven. Om te bepalen of die dwang deze rechten niet heeft geschonden, moet in het licht van de omstandigheden van de zaak rekening gehouden worden met de aard en de mate van dwang om het bewijs te verkrijgen, het gewicht van het algemeen belang in het onderzoek naar en de bestraffing van het betrokken strafbare feit, het bestaan van relevante waarborgen in de procedure en het gebruik waarvoor het op die manier verkregen bewijs is bestemd. De mate van dwang die op verdachten of beklaagden wordt uitgeoefend om hen te dwingen bepaalde informatie te verstrekken in verband met de tenlasteleggingen tegen hen, mag nooit de essentie aantasten van hun recht om niet tegen zichzelf te getuigen en om te zwijgen, zelfs niet om redenen van veiligheid en openbare orde.
- (18) Het recht om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken, dient zich niet uit te strekken tot het gebruik in strafprocedures van materiaal dat eventueel van de verdachte of beklaagde werd verkregen door gebruik van legale ambtshalve bevoegdheden, maar dat onafhankelijk van de wens van de verdachte of beklaagde bestaat, zoals materiaal dat als gevolg van een bevel is verkregen, materiaal waarvoor een wettelijke verplichting bestaat het op verzoek af te staan, zoals adem-, bloed- en urinestalen en stalen van lichaamswefsels voor DNA-tests.
- (19) Het recht om te zwijgen is een belangrijk aspect van het vermoeden van onschuld. Het moet dienen als bescherming tegen zelfbeschuldiging.
- (20) Het recht om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken en het recht om te zwijgen moeten van toepassing zijn op vragen die relevant zijn voor het strafbaar feit waarvan de betrokkene wordt verdacht of beschuldigd, en bijvoorbeeld niet op vragen betreffende de persoonlijke identificatie van een verdachte of beklaagde.
- (21) Het recht op een eerlijk proces is een van de grondbeginselen in een democratische samenleving. Het recht van een beklaagde om aanwezig zijn bij zijn proces, is gebaseerd op dat recht en moet in de hele EU worden gewaarborgd.

- (22) Het recht van de beklaagde om bij zijn proces aanwezig te zijn, is echter niet absoluut. Onder bepaalde voorwaarden kan de beklaagde, uitdrukkelijk of stilzwijgend, maar op ondubbelzinnige wijze, afstand doen van dat recht.
- (23) Onder bepaalde welomschreven voorwaarden, die zorgen voor een effectieve naleving van het recht op een eerlijk proces, moet het mogelijk zijn dat een proces dat leidt tot een beslissing over schuld of onschuld, plaatsvindt in afwezigheid van de verdachte of beklaagde.
- (24) Deze richtlijn moet niet de vormen en methoden, met inbegrip van de procedurevoorschriften, regelen die worden gebruikt om de gespecificeerde resultaten in verband met het recht om bij het proces aanwezig te zijn, te behalen; deze blijven een zaak van het nationale recht van de lidstaten.
- (25) Bij het beoordelen of de wijze van kennisgeving voldoende waarborgt dat de betrokkene op de hoogte is van het proces, kan ook in het bijzonder worden overwogen of de betrokkene voldoende diligent is geweest de aan hem gerichte kennisgeving in ontvangst te nemen.
- (26) Overeenkomstig het beginsel van de doeltreffendheid van het Unierecht moeten de lidstaten passende en doeltreffende voorzieningen in rechte instellen in het geval van schending van een recht dat door het recht van de Unie aan een persoon is toegekend. Een doeltreffende voorziening in rechte in geval van een schending van een van de in deze richtlijn vastgestelde beginselen moet, voor zover mogelijk, tot gevolg hebben dat de verdachte of beklaagde in dezelfde positie worden gebracht als die waarin hij zich zou hebben bevonden wanneer de schending niet had plaatsgevonden.
- (27) Met het oog op het toezicht op en de evaluatie van deze richtlijn moeten de lidstaten gegevens verzamelen over de tenuitvoerlegging van de in deze richtlijn vastgelegde rechten. Het gaat onder meer om gegevens die gerechtelijke en rechtshandavingsinstanties hebben geregistreerd met betrekking tot het rechtsmiddel dat is toegepast wanneer er sprake was van een schending van een onder deze richtlijn vallend aspect van het recht op het vermoeden van onschuld en van een schending van het recht om bij het proces aanwezig te zijn.
- (28) Deze richtlijn eerbiedigt de door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden erkende grondrechten en beginselen, zoals het verbod op foltering en onmenselijke en ontterende behandeling, het recht op vrijheid en veiligheid, de eerbiediging van het privéleven en van het familie- en gezinsleven, het recht op menselijke integriteit, de rechten van het kind, de integratie van mensen met een handicap, het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en het recht op een eerlijk proces, het vermoeden van onschuld en de rechten van de verdediging.
- (29) Aangezien deze richtlijn minimumvoorschriften bevat, kunnen de lidstaten de in deze richtlijn vastgestelde rechten uitbreiden om een hoger beschermingsniveau te bieden. Een dergelijk hoger beschermingsniveau mag geen belemmering vormen voor de wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen die die minimumvoorschriften beogen te bevorderen. Het beschermingsniveau mag nooit lager zijn dan de normen die zijn opgenomen in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zoals uitgelegd in de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

- (30) Aangezien het doel van deze richtlijn, meer bepaald gemeenschappelijke minimumvoorschriften vaststellen voor bepaalde aspecten van het recht op het vermoeden van onschuld en voor het recht om in strafprocedures bij het proces aanwezig te zijn, niet op toereikende wijze door de lidstaten kan worden bereikt en dus vanwege de omvang van de maatregel beter op het niveau van de Unie kan worden verwezenlijkt, kan de Unie maatregelen nemen overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel van artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel gaat deze richtlijn niet verder dan wat nodig is om deze doelstellingen te verwezenlijken.
- (31) [Overeenkomstig artikel 3 van het Protocol nr. 21 betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, dat gehecht is aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, hebben het Verenigd Koninkrijk en Ierland kennis gegeven van hun wens om aan de vaststelling en toepassing van deze richtlijn deel te nemen] OF [Overeenkomstig de artikelen 1 en 2 van Protocol nr. 21 betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, dat gehecht is aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en onverminderd artikel 4 van dat protocol, nemen het Verenigd Koninkrijk en Ierland niet deel aan de vaststelling van deze richtlijn, die derhalve niet bindend is voor, noch van toepassing is op het Verenigd Koninkrijk en Ierland]³⁵.
- (32) Overeenkomstig de artikelen 1 en 2 van Protocol (nr. 22) betreffende de positie van Denemarken, gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, neemt Denemarken niet deel aan de aanneming van deze richtlijn, die derhalve niet bindend voor, noch van toepassing is op Denemarken,

HEBBEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

HOOFDSTUK 1

Onderwerp en toepassingsgebied

Artikel 1 *Onderwerp*

Deze richtlijn bevat minimumvoorschriften inzake:

- (a) bepaalde aspecten van het recht op het vermoeden van onschuld in strafprocedures;
- (b) het recht om in strafprocedures bij het proces aanwezig te zijn.

Artikel 2 *Toepassingsgebied*

Deze richtlijn is van toepassing op natuurlijke personen die verdachte of beklaagde zijn in strafprocedures tot die procedures definitief zijn afgesloten.

³⁵

De definitieve formulering van deze overweging van de richtlijn zal afhangen van de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland, overeenkomstig de bepalingen van Protocol nr. 21.

HOOFDSTUK 2

Recht op het vermoeden van onschuld

Artikel 3 *Vermoeden van onschuld*

De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden voor onschuldig worden gehouden totdat hun schuld in rechte is komen vast te staan.

Artikel 4 *Publieke verwijzingen naar schuld vóór veroordeling*

De lidstaten zorgen ervoor dat, vóór een definitieve veroordeling, in publieke verklaringen en officiële beslissingen van overheidsinstanties niet wordt verwezen naar verdachten of beklaagden alsof zij zijn veroordeeld.

De lidstaten zorgen ervoor dat passende maatregelen worden genomen in het geval van een schending van deze vereiste.

Artikel 5 *Bewijslast en vereiste bewijsstandaard*

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de bewijslast voor de vaststelling van de schuld van verdachten of beklaagden op de vervolgende instantie rust. Dit doet geen afbreuk aan enige ambtshalve bevoegdheid van de procesrechter om feitenonderzoek te doen.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat elk vermoeden dat de bewijslast naar de verdachten of beklaagden verschuift, van voldoende belang is om een afwijking van dit beginsel te rechtvaardigen en weerlegbaar is.

Om een dergelijk vermoeden te weerleggen, volstaat het dat de verdediging voldoende bewijs aanvoert om gegronde twijfel te doen ontstaan over de schuld van de verdachte of beklaagde.

3. De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer de procesrechter de schuld van een verdachte of beklaagde onderzoekt en er gegronde twijfel bestaat over de schuld van de betrokkene, deze wordt vrijgesproken.

Artikel 6 *Recht om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken*

1. De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden het recht hebben om niet tegen zichzelf te getuigen en niet mee te werken aan strafprocedures.
2. Het in lid 1 bedoelde recht is niet van toepassing op het gebruik in strafprocedures van materiaal dat van verdachten of beklaagden werd verkregen door gebruik van rechtmatige dwang, maar dat onafhankelijk van de wens van de verdachte of beklaagde bestaat.
3. De uitoefening van het recht om niet tegen zichzelf te getuigen of van het recht niet mee te werken, mag niet in een later stadium van de procedure tegen een verdachte of beklaagde worden gebruikt en mag niet worden beschouwd als een bevestiging van de feiten.

4. Bewijs dat in strijd met dit artikel is verkregen, wordt niet aanvaard, tenzij het gebruik ervan geen afbreuk doet aan het algehele eerlijke verloop van de procedure.

Artikel 7
Zwijgrecht

1. De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden het recht hebben om te zwijgen wanneer zij door de politie of andere gerechtelijke of rechtshandhavingsinstanties worden ondervraagd in verband met het strafbare feit waarvan zij worden verdacht of beschuldigd.
2. De lidstaten informeren de verdachten of beklaagden onverwijld over hun recht om te zwijgen, en lichten de inhoud van dit recht toe alsook de gevolgen van het afzien dan wel het invoeren van dat recht.
3. De uitoefening van het recht om te zwijgen mag niet in een later stadium van de procedure tegen een verdachte of beklaagde worden gebruikt en mag niet worden beschouwd als een bevestiging van de feiten.
4. Bewijs dat in strijd met dit artikel is verkregen, wordt niet aanvaard, tenzij het gebruik ervan geen afbreuk doet aan het algehele eerlijke verloop van de procedure.

HOOFDSTUK 3

Recht op aanwezigheid bij proces

Artikel 8
Recht op aanwezigheid bij proces

1. De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden het recht hebben om aanwezig te zijn bij hun proces.
2. De lidstaten kunnen voorzien in de mogelijkheid voor de procesrechter om in afwezigheid van de verdachte of beklaagde over diens schuld te beslissen, op voorwaarde dat de verdachte of beklaagde:
 - (a) tijdig:
 - (i) persoonlijk is gedagvaard en daarbij op de hoogte is gebracht van het tijdstip en de plaats van het proces of anderszins daadwerkelijk officieel in kennis is gesteld van het tijdstip en de plaats van dat proces, zodat op ondubbelzinnige wijze vaststaat dat hij op de hoogte was van het voorgenomen proces;
 - en
 - (ii) ervan in kennis is gesteld dat een beslissing kan worden gegeven wanneer hij niet op het proces verschijnt; of
 - (b) op de hoogte was van het voorgenomen proces, een zelf gekozen of van overheidswege toegewezen raadsman heeft gemachtigd zijn verdediging bij het proces te voeren, en bij het proces ook werkelijk door die raadsman is verdedigd.
3. Indien de voorwaarden van lid 2 niet zijn vervuld, kan een lidstaat overgaan tot de uitvoering van een in dat lid bedoelde beslissing wanneer de betrokkene, nadat de beslissing aan hem was betekend en hij uitdrukkelijk was geïnformeerd over zijn recht op een nieuw proces of een procedure in hoger beroep, waarbij hij het recht heeft aanwezig te zijn, waarbij de zaak opnieuw ten gronde wordt behandeld en

nieuw bewijsmateriaal wordt toegelaten, en die kan leiden tot herziening van de oorspronkelijke beslissing:

- (a) uitdrukkelijk te kennen geeft dat hij de beslissing niet betwist;
- of
- (b) niet binnen een redelijke termijn om een nieuw proces verzoekt of hoger beroep aantekent.

Artikel 9

Recht op een nieuw proces

De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer de verdachten of beklaagden niet aanwezig waren bij het in artikel 8, lid 1, bedoelde proces en de in artikel 8, lid 2, bedoelde voorwaarden niet zijn vervuld, de betrokkenen recht hebben op een nieuw proces, waarbij zij aanwezig mogen zijn en waarop de zaak opnieuw ten gronde wordt behandeld, met inbegrip van de beoordeling van nieuw bewijsmateriaal, en dat kan leiden tot de herziening van de oorspronkelijke beslissing.

HOOFDSTUK 4

Algemene en slotbepalingen

Artikel 10

Rechtsmiddelen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat verdachten of beklaagden over een doeltreffende voorziening in rechte beschikken wanneer hun rechten uit hoofde van deze richtlijn worden geschonden.
2. De voorziening in rechte heeft, voor zover mogelijk, als gevolg dat de verdachten of beklaagden in dezelfde positie worden gebracht als die waarin zij zich zouden bevinden, als de schending niet zou hebben plaatsgevonden, zodat hun recht op een eerlijk proces en de rechten van de verdediging worden gewaarborgd.

Artikel 11

Gegevensverzameling

De lidstaten zenden de Commissie uiterlijk op [...] en daarna om de drie jaar gegevens toe waaruit blijkt hoe de rechten uit hoofde van deze richtlijn ten uitvoer werden gelegd.

Artikel 12

Non-regressieclausule

Geen enkele bepaling van deze richtlijn mag worden opgevat als een beperking of afwijking van de rechten en procedurele waarborgen die zijn vastgelegd in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden of andere relevante bepalingen van het internationaal recht of van het recht van een lidstaat die een hoger beschermingsniveau bieden.

Artikel 13
Omzetting

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk op [18 maanden na de bekendmaking van deze richtlijn] aan deze richtlijn te voldoen. Zij delen de Commissie de tekst van die bepalingen onverwijld mee.

Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking daarvan naar deze richtlijn verwezen. De regels voor deze verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.

2. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de belangrijkste bepalingen van intern recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

Artikel 14
Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Artikel 15
Adressaten

Deze richtlijn is gericht aan de lidstaten overeenkomstig de Verdragen.

Gedaan te Brussel,

Voor het Europees Parlement
De voorzitter

Voor de Raad
De voorzitter